

Ivan Doda

Svetlana Kritskaja

O GŁÓWNYCH KIERUNKACH DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ, PRAKTYCZNEJ ORAZ ORGANIZACYJNEJ CENTRUM NAUKOWO-PRAKTYCZNEGO KOMITETU PAŃSTWOWEGO EKSPERTYZ SĄDOWYCH RB

Instytucja państwowa Centrum Naukowo-Praktycznego Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych RB jest białoruskim urzędem państwowym wykonującym ekspertyzy sądowe posiadającym najdłuższą historię, mającym na swoim koncie uznane dokonania naukowe oraz z sukcesem opracowującym założenia teoretyczne i metodologiczne ekspertyzy sądowej i kryminalistyki. Historię urzędu zapoczątkowano 16 sierpnia 1929 roku, wówczas uchwałą Rady Komisarów Ludowych BRRS przy Ludowym komisariacie sądownictwa zorganizowano Instytut Ekspertyzy Naukowo-Sądowej. Powołanie Instytutu było uwarunkowane dotkliwą potrzebą podniesienia jakości pracy organów ścigania i sądów, wspomoczenia ich działalności poprzez wykorzystanie osiągnięć naukowych i technicznych.

Od momentu utworzenia instytucja znajdowała się pod zarządem Ministerstwa Sądownictwa i funkcjonowało pod różnymi nazwami: Instytut Naukowo-Badawczy Ekspertyzy Sądowej Ministerstwa Sądownictwa BRRS, Instytut Naukowo-Badawczy Zagadnień Kryminologii, Kryminalistyki i Ekspertyzy Sądowej Ministerstwa Sądownictwa BRRS, Centrum Ekspertyz Sądowych i Kryminalistyki Republiki Białoruś¹. Na różnych etapach działalności urząd pracował nad poszczególnymi zadaniami, m.in.: działalność naukowo-praktyczna w dziedzinie walki z przestępczością, wypracowanie metod w dziedzinie działalności zawodowej organów ścigania i sądów; świadczenie praktycznej pomocy organom ścigania poprzez przygotowanie ekspertyz sądowych i kryminalistycznych podczas śledztwa oraz w prowadzeniu dochodzenia i sądowego rozpatrywania spraw kryminalnych i cywilnych; udział w przygotowaniu projektów ustaw oraz normatywnych aktów, a także państwowych programów skierowanych na walkę z przestępczością.

W ciągu ponad 85 lat urząd wyrobił bogate doświadczenie prowadzenia naukowo-badawczych i eksperymentalnych prac, wypracował oryginalne metody i technologie, szeroko stosowane w praktyce. Pracownicy urzędu napisali i obronili dziesiątki prac doktorskich i habilitacyjnych, przygotowali wiele monografii i setki artykułów naukowych, które

---

¹ Kadyshch, A.V. Istorija instituta sudebnoj ehkspertizy // Voprosy kriminologii, kriminalistiki i sudebnoj ehkspertizy: sb. nauch. tr. / GU „Centr sudebnyh ehkspertiz i kriminalistiki Ministerstva yusticii Respubliki Belarus”; redkol.: A.V. Dulov (gl. red.) [i dr.]. – Vyp. 2/26. – Minsk: Pravo i ehkonomika, 2009. – S. 23.

przyczyniły się do podniesienia wartości dowodowej oraz efektywności orzeczeń ekspertów².

W 2013 roku zgodnie z decyzją głowy państwa³ urząd przekształcono w instytucję państwową Centrum Naukowo-Praktyczne Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś (skrót – CNP KPES). Przekazanie zarządu urzędem nowoutworzonemu organowi – Komitetowi Państwowemu Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś (skrót – KPES RB) – jest podkreśleniem potrzeby rozwoju narodowej nauki kryminalistycznej i w przyszłości, wypracowaniu aktualnych zagadnień ekspertyzy sądowej. Obecnie CNP KPES jest w Białorusi jedyną instytucją naukową, która zapewnia naukowo-metodyczne i informacyjne zaplecze dla prowadzenia działalności sądowo-eksperskiej poprzez prowadzenie teoretycznych i praktycznych badań. CNP KPES – pełnomocny naukowy urząd budżetowy, który opracowuje i wykonuje zadania naukowo-badawcze w zakresie ogólnoteoretycznych, metodologicznych, procesualnych oraz naukowo-organizacyjnych zagadnień ekspertyzy sądowej i kryminalistyki, w zakresie rozwoju zadań teoretycznych oraz tworzeniu nowych środków, metod i metodologii rozwiązania konkretnych rodzajów ekspertyz sądowych. Znaczenie i efektywność pracy placówki naukowo-badawczej w porównaniu z działalnością innych instytucji sądowo-eksperskich podkreślił przewodniczący Państwowego Komitetu Ekspertyz Sądowych RB A.I. Szwed: „Jak i wcześniej aktywność naukowa w działalności sądowo-eksperskiej uważamy za priorytetową w ogólnej strategii rozwoju instytutów białoruskiej ekspertyzy sądowej. Znaczące miejsce w tej aktywności zajmuje Centrum Naukowo-Praktyczne Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś. Dotychczas badania naukowe były prowadzone przez wąskie resorty, nie zawsze były wdrażane w działania praktyczne, obecnie one pozwalają w całości rozwiązać cały zakres zagadnień teoretycznych i praktycznych w działalności biegłych”⁴.

Organizacja i prowadzenie prac naukowo-badawczych w CNP KPES jest ukierunkowana planem tematycznym badań i opracowań naukowych w celu zapewnienia naukowo-technicznego zabezpieczenia działalności Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś (w dalszym ciągu – plan tematyczny Komitetu Państwowego). Tematyka projektów naukowych jest uzgodniona z Wykazem priorytetowych kierunków badań naukowych Republiki Białoruś, programem państwowym skierowanym na walkę z

---

² Dulov, A.V. Kratkij obzor nauchno-issledovatel'skoj deyatelnosti NII sudebnoj ehkspertizy Ministerstva yusticii Respubliki Belarus' // Voprosy kriminologii, kriminalistiki i sudebnoj ehkspertizy: sb. nauch. tr. / GU „Centr sudebnyh ehkspertiz i kriminalistiki Ministerstva yusticii Respubliki Belarus'”; redkol.: A.V. Dulov (gl. red.) [i dr.]. – Vyp. 2/26. – Minsk: Pravo i ehkonomika, 2009. – S. 34.

³ Na temat powołania Centrum Naukowo-Praktyczne Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś: *Ukaz Prezidenta Respubliki Belarus'*, 22 apr. 2013 g., № 202 // Konsul'tant Plyus: Belarus' [ehlektronnyj resurs] / OOO «YUrSpektr». – Minsk, 2016.

⁴ Z uwag wstępnych przewodniczącego Państwowego Komitetu Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś A.I. Szweda podczas otwarcia Międzynarodowej Konferencji nt. *Aktualne pytania doskonalenia działalności kryminalistycznej* (23-24 października 2014 r., Mińsk, Republika Białoruś).

przestępczością i korupcją, Regulaminem Koncepcji bezpieczeństwa narodowego Republiki Białoruś, aktualnymi zagadnieniami kryminalistyki i ekspertyzy sądowej. Działalność naukowo-badawcza jest ściśle ukierunkowana na tworzenie nowych technologii (w tym także środków i metod) i metodologii badań ekspertów w celu reagowania praktyki biegłych na zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju oraz zapewnienia odpowiedniej pracy biegłych w ściganiu przestępczości. Prowadzenie szerokiego spectrum badań jest możliwe dzięki obecności etatowych pracowników specjalistów w różnych dziedzinach wiedzy (nauki techniczne, humanistyczne, ścisłe), posiadających duże doświadczenie zawodowe. Bazę potencjału naukowego CNP KPES, jego jądro, stanowią wysoko wykwalifikowani i doświadczeni specjaliści, mające stopnie i tytuły naukowe, pracownicy praktycy, oraz młodzi badacze, którzy pracowali wcześniej w placówkach naukowo-dydaktycznych kraju, a obecnie mają zamiar poznać sekrety nauki ekspertyzy sądowej i kryminalistyki.

Tzw. konsumentami produkcji naukowo-technicznej są grupy ekspertów (biegłych), urzędy terytorialne oraz instytucje Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś, Komitetu Państwowego wojsk ochrony pogranicza Republiki Białoruś, Państwowego Komitetu Celnego Republiki Białoruś, Komitetu Śledczego Republiki Białoruś, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Białoruś, Ministerstwa Sądownictwa Republiki Białoruś, Sądu Najwyższego Republiki Białoruś i inne zainteresowane państwowe organy kraju.

Planowanie, opracowanie, przebieg wykonania oraz odbiór prac naukowo-badawczych (skrót: PNB), aprobacja i wdrażanie wyników do praktyk biegłych reglamentują prawodawcze akta lokalne organu państwowego, który realizuje i koordynuje jedyną politykę państwową w dziedzinie zabezpieczenia naukowo-metodycznego działalności sądów i biegłych, prawodawczymi aktami Komitetu Państwowego do spraw nauki i technologii Republiki Białoruś, Narodowej Akademii Nauk Białorusi, innych zarządzających organów państwowych. W celu zabezpieczenia ukierunkowania praktycznego opracowań naukowych przed włączeniem do planu tematycznego Komitetu Państwowego projekty naukowe są recenzowane przez grupy ekspertów oraz poddawane są państwowej ekspertyzie naukowej podczas rady naukowo-technicznej resortu. Później, podsumowując wyniki roku, wszystkie wykonane PNB są poddawane kontroli i włączane są do państwowego rejestru naukowo-badawczych, doświadczalno-konstruktorskich i doświadczalno-technologicznych prac.

Na zlecenie Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś urząd od początku 2014 roku i do dnia dzisiejszego realizuje 32 zadania naukowo-badawcze. Z nich 15 prac naukowo-badawczych z sukcesem sfinalizowano w latach 2014-15, 11 projektów będą ukończone w roku bieżącym, 3 PNB – w roku 2017. Prace dotyczą aktualnych dla grup

biegłych kierunków działalności. Niewątpliwie, pierwszeństwo należy nowym i innowacyjnym kierunkom badań naukowych oraz tym, które odpowiadają współczesnym zapotrzebowaniom praktyki biegłych. Jako priorytetowe kierunki traktujemy następujące: badania DNA zwierząt w związku z faktami kłusownictwa i kradzieży zwierząt domowych, ekspertyzy sądowo-lingwistyczne oraz psychologiczno-lingwistyczne, badania obiektów pochodzenia roślinnego za pomocą analizy dendrochronologicznej w związku z nielegalnym wycinaniem lasu itd.

Wydaje nam się, że interesujący będzie przegląd przedsięwzięć, które pracownicy CNP KPES podejmują zgodnie z planem tematycznym Komitetu Państwowego w latach 2015-2016, kładąc akcent na poszczególne kierunki naukowo-badawcze najbardziej zapotrzebowane przez biegłych sądowych oraz krajowe instytucje sądownictwa i ekspertyzy. Analiz wyników otrzymanych w trakcie badań robi pozytywne wrażenie.

W roku 2015 z zaplanowanych 10 tematów CNP KPES zdołało ukończyć 5 samodzielnych prac naukowo-badawczych oraz 5 osobnych naukowo-badawczych zadań. W następnej kolejności scharakteryzujemy niektóre z nich.

Specjaliści w dziedzinie ekspertyzy autotechnicznej w obrębie tematu *Wypracowanie zaleceń metodologicznych w badaniu ksenonowych HID żarówek samochodowych oraz urządzeń LED* przygotowali raport naukowy oraz opracowali rekomendacje metodologiczne nt. *Badanie źródeł światła samochodowych*. Wydana z myślą o biegłych oraz pracowników organów ścigania publikacja⁵ zawiera wyczerpujące informacje na temat urządzeń oświetleniowych dla różnych typów nowoczesnych pojazdów; mieści wyniki badań przez ekspertów żarówek samochodowych oraz HID ksenonowych żarówek podczas ich zniszczenia; osobliwości awarii motoryzacyjnych LED lamp; przedstawia zależności utlenianie w wysokiej temperaturze powietrza elektrod wolframowych oraz folii wykonanej z molibdenu przepuszczającej prąd. Droga empiryczną ustalono, że podczas rozszczelnienia w komorze roboczej lampy wyładowczej tworzenie fazy tlenkowej na powierzchni rozgrzanej przez plazmę elektrodów wolframowych charakteryzuje się dyfuzją. W opracowaniu odbicie znalazła wzajemna zależność między właściwościami, strukturą, aktywnością chemiczną elektrodów wolframowych a różnymi aktywnymi dodatkami, znajdującymi się wewnątrz kwarcowej żarówki wyładowczej. Ustalono rodzaje pokrewnych zjawisk fizycznych, które mogą zachodzić z HID ksenonowymi żarówkami samochodowymi podczas awarii zewnętrznej i wewnętrznej żarówki. Uczni podkreślają również, że rozwiązanie niniejszej kwestii dotyczącej zniszczenia urządzeń LED wymaga podejścia kompleksowego, łącznie z

---

⁵ *Ekspertnoe issledovanie avtomobil'nyh istochnikov sveta: metod. rekomendacii* / G.I. Zaluzhnyj [i dr.]; NPC Gos. kom. sudeb. ekspertiz Resp. Belarus'. – Minsk: Pravo i ekonomika, 2016. – 76 s.

zbadaniem materiałów zawierających informacje pośrednie nt. okolicznościach awarii obiektu.

W związku z tematem *Zbadanie możliwości różnicowania włókien użytkowanych wyrobów włókienniczych względem cech spektrofotometrycznych w celu rozwiązywania zadań eksperckich* specjaliści do spraw kryminalistycznych badań materiałów i przedmiotów przygotowali sprawozdanie naukowe oraz list informacyjno-metodologiczny, w którym znalazł odbicie wpływ czynników zewnętrznych na włókna farbowane barwnikami różnej natury (chemiczne i organiczne) oraz używane tkaniny. Zależnie od konkretnego rodzaju wpływu widma absorpcji i luminescencji mogą różnić się ilościowo i jakościowo lub w dynamice zmian w widmie są rejestrowane zarówno wskaźniki ilościowe, jak i jakościowe. Szereg czynników zewnętrznych nie wpływa na charakterystykę widmową włókien. Ustalono również, że natura chemiczna barwnika oraz włókna w pewnym stopniu również wpływają na charakter zmian, jeżeli obecne są konkretne czynniki. Np., do czynników nie powodujących zmian we włóknach należą warstwy produktów ropopochodnych, krwi, lakieru do paznokci itd. Obecność takiej warstwy na powierzchni włókna może całkowicie zamaskować własną luminescencję włókna barwionego. W związku z tym, w celu uzyskania właściwych charakterystyk widmowych badanych włókien niezbędne jest usunięcie warstwy wykorzystując odpowiednie odczynniki. Wśród czynników powodujących zmiany charakterystyki widmowej włókien tekstylnych wymienić należy napromienianie UV, długotrwałe narażenie na wydzieliny potu i tłuszczu, oddziaływanie warstw gleby, wody; działanie mechaniczne; utlenianie termiczne; pranie i tarcie mechaniczne wyrobów, barwionych pigmentami złożonych z kruchych spoiw itd. Dla badań spektrofotometrycznych takich włókien warto przeprowadzić eksperymenty modelowe. Opracowanie konkretnych podejść do analizy spektrofotometrycznej włókien wyrobów używanych pozwoli przeprowadzić zróżnicowanie pojedynczych włókien barwionych bez zniszczenia, obiektywnie, namacalnie, z wielką dokładnością.

Na podstawie wyników pracy nauko-badawczej pt. *Opracowanie zaleceń metodologicznych w sprawie zbadania metodą dendrochronologiczną materiałów z drewna w ekspertyzie sądowo-biologicznej* przygotowano odpowiednie zalecenia dla ekspertów, śledczych i sędziów. Zbadano główne gatunki drzew występujące w różnych regionach Białorusi: sosna pospolita (*Pinus sylvestris* L.), świerk pospolity (*Picea abies* L.), dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.), brzoza brodawkowata (*Betula pendula* Roth.), olsza czarna (*Alnus glutinosa* L.), osika powszechna (*Populus tremula* L.). W wyniku 16 wypraw stworzona została kolekcja danych eksperymentalnych (1102 próbki otrzymano przez wiercenie i 267 drogą spiłowania). W trakcie badań zoptymalizowane zostało przygotowanie próbek drewna

dla kolejnego wyznaczenia w wieku drzew. W tym celu w warunkach laboratoryjnych zidentyfikowane zostały najbardziej efektywne sposoby zwiększenia kontrastu słoje drewna w 3-8 razy zależnie od gatunku drewna i uwarunkowania lokalizacji rośliny, typu lasu oraz reżimu wilgoci. Na podstawie uzyskanych wyników opracowana została metodologia kwantyfikacji kontrastu według modelu kolorów RGB. Wykorzystując dużą liczbę materiału faktycznego przeprowadzone zostały badania wariantów rozwiązania głównych zadań, związanych z ustaleniem wieku drzewa, warunków wzrostu, znalezienie wśród próbek drewna konkretnych części pnia jednego drzewa (np. pień – wierzchołek), ustaleniem roku i sezonu wycinania, diagnozowaniem osobliwości ekologicznych wzrostu. Badania empiryczne wykazały dużą dokładność, obiektywność oraz niezawodność analizy dendrochronologicznej. Opracowanie wykorzystane w praktyce grup ekspertów Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych RB i innych krajowych urzędów ma pozwolić w dużym stopniu zwiększyć bazę dowodową podczas wykrywania i ścigania przestępstw w zakresie gospodarki leśnej.

W zakresie badania linii papilarnych pracownicy CNP KPES sfinalizowali pracę naukowo-badawczą pt. *Opracowanie rekomendacji wykorzystania środków specjalistycznych w celu badania odcisków palców i powierzchni dłoni*. Bezpośrednią podstawą zautomatyzowanego miejsca pracy są zaprogramowane algorytmy matematyczne cyfrowego przetwarzania obrazu brodawkowatego wzoru, dostosowane z uwagi na specyfikę obiektu badań (znacząca powierzchnia śladów, niemożliwość orientacji śladu na podstawie obszarów ogniskowych, liczne znaki prywatne, osobliwości linii zginaczy i białych linii itd.). Funkcjonalne możliwości stworzonych środków specjalistycznych oraz warunków ich wykorzystania zawarte w utworzonej instrukcji użytkownika o charakterze operacyjno-technicznym oraz informacyjnym. Dla efektywnego wykorzystania ich w praktyce ekspertów opracowane zostały zalecenia metodologiczne, w których przedstawiono algorytm badania ekspertnego z opracowaniem zasad korzystania z tego lub innego instrumentu (funkcji) oraz znaczenia wyników uzyskanych z jego pomocą. Wdrażanie środków specjalistycznych w praktykę ekspertów jest jednym z kroków w kierunku podniesienia obiektywności ekspertyzy, ustalenia standardów jakości badań linii papilarnych. Posiadanie zrozumiałego i elastycznie ustawionego interfejsu, forma wizualna wyników, otrzymanych w drodze wykorzystania środków specjalistycznych, pozwala wykorzystać je jako dodatek w ekspertyzach biegłych. Zawartość funkcjonalna środków specjalistycznych pozwoli ograniczyć potrzebę wykorzystania programów informatyków innych firm, podnosząc tym samym niezależność (samowystarczalność) działalności biegłych.

W celu podniesienia jakości działań kryminalistycznych, doskonalenia metodologicznego i normatywno-technicznego zabezpieczenia oraz podniesienia jakości

ekspertyz, pracownicy urzędu przygotowali opracowanie nt. *Wypracowanie zasad funkcjonowania oraz dokumentów normatywno-technicznych systemu kontroli jakości ekspertyz sądowych*. Wynikiem projektu są zalecenia metodologiczne dotyczące wypracowania i wdrażania systemu zarządzania jakością, przygotowane są projekty przepisów technicznych. Wykonano również pracę pt. *Opracowanie wymagań względem strzelnicy w celu wypróbowania broni oraz ekspertyz balistycznych*, w oparciu o którą przygotowano projekt standardu Państwowego RB skierowany do Komitetu Państwowego w sprawie standardów RB na akceptację.

Jeszcze w roku bieżącym pracownicy CNP KPES planują sfinalizować 4 samodzielne prace naukowo-badawcze oraz 5 osobnych zadań. Specjaliści w dziedzinie badań biologicznych skupili się nad tematem *Wypracowanie sposobów identyfikacji DNA próbek odzwierzęcych na przykładzie dzika europejskiego i świni domowej w celu wspomoczenia pracy ekspertów w śledztwach dotyczących nielegalnych łowów oraz kradzieży zwierząt domowych*. Niniejsze opracowanie jest częścią kompleksowych działań skierowanych na tworzenie nowego krajowego kierunku eksperckiego, mianowicie, *Analiza DNA śladów biologicznych pochodzenia odzwierzęcego*. Wśród najczęściej występujących przestępstw należy tu wymienić: nielegalne polowania na dzikie zwierzęta i kradzież bydła. Badaniami naukowymi obęto następujące zadania: wybór markerów DNA i badanie ich właściwości; badanie polimorfizmu genetycznego dzika oraz 6 ras świń domowych; analiza struktury genetycznej populacji dzików oraz świń domowych na etapie produkcji; badania różnicowania geograficznego populacji dzików. Podczas wykonywania niniejszego zadania opracowana zostanie metodologia kryminalistyczna odróżnienia próbek odzwierzęcych, pochodzących od dzika europejskiego i świni domowej oraz sposoby identyfikacji osobnych zwierząt. Na podstawie badań empirycznych powstanie raport zawierający niezbędne informacje pozwalające na niezawodne wyrażenie wywodów przez biegłych, mianowicie, bazy danych dotyczące regionów i częstotliwości dla różnych dzikich populacji w różnych lasach kraju oraz osobne bazy danych dla poszczególnych ras świń domowych.

W dziedzinie badań lingwistycznych specjaliści wykonują zadanie nt. *Opracowanie podłoża teoretycznego sądowej ekspertyzy lingwistycznej oraz metodologii jej wykonania*. W obrębie niniejszego zadania przygotowano podręcznik dla śledczych, sędziów i ekspertów pt. *Osobliwości zalecenia i produkcji sądowej ekspertyzy lingwistycznej*. W oparciu o wyniki z roku bieżącego będzie przygotowana metodologia ekspertyzy lingwistycznej, która pomoże ustalić obecność / brak w wypowiedzi cech lingwistycznych znieważenia osoby (obywatela, przedstawiciela władzy). W opracowaniu uwaga zostanie zwrócona na przedmiot ekspertyzy w śledztwach dotyczących znieważenia słowami, będą sklasyfikowane zadania biegłych, będą

przedstawione zasady główne oraz sposoby ich rozwiązania, zostaną określone etapy i podetapy badań ekspertów, wyznaczony kompleks metod badania, będą opisane systemy diagnostyczne, zgodnie z którymi będą ocenione wyniki badania wypowiedzi sprzecznych, niejednoznacznych.

Pytaniom sprawdzenia kondycji finansowej i wypłacalności podmiotów gospodarczych RB poświęcona jest praca nt. *Opracowanie zestawu metodologicznych wytycznych dotyczących sprawdzenia planowania gospodarczego wewnątrz firmy oraz dokonania analizy działalności podmiotów gospodarczych podczas przygotowania sądowych ekspertyz ekonomicznych*. Przygotowano list informacyjny dotyczący ekspertyz sądowych, prowadzona jest praca nad metodologią, która zawiera jedyny algorytm oraz sekwencję działań eksperta ekonomisty.

Od roku 2016 Komitet Państwowy jest zleceniodawcą badań naukowych w rozdziale kierunkowym Państwowego Programu badań naukowych *Informatyka, kosmos i bezpieczeństwo*, częścią tych badań jest zadanie pt. *Zabezpieczenie naukowe ochrony w sytuacjach zagrożenia oraz działalności sądowo-eksperskiej z tym związanej*. Prace badawcze, nad którymi pracuje CNP KPES w ramach niniejszego programu, włączone są przez Narodową Akademię Nauk Białorusi do najważniejszych zadań naukowo-badawczych w Republice Białoruś w roku 2016 w obrębie szerszego tematu zatytułowanego jako *Metodologia i technologie działalności sądowo-eksperskiej*. Niniejsze kompleksowe projekty naukowe przewidują stworzenie algorytmów w celu opracowania specjalistycznych środków automatyzacji; zbadanie ekstremizmu werbalnego, które ma ułatwić ekspertyzę sądową, rozwój aspektów metodologicznych wiedzy o mówieniu; opracowanie metodologii i technologii badania sądowo-eksperskiego obiektów biologicznych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. W związku z tym zespół naukowców pracuje nad zadaniem opracowania efektywnego zabezpieczenia naukowo-metodycznego różnego typu ekspertyz oraz jego wdrażania w praktyczną działalność ekspercką.

W świetle przedstawionych wyników i planów obecnie duże znaczenie mają nakierunki priorytetowe działalności naukowo-technicznej, jak tworzenie własnych technologii w ekspertyzie sądowej jako substytucji technologii importowanych, zabezpieczenie dynamicznego i obiektywnego prowadzenia ekspertyz, włączając w proces ekspercki nowe środki techniczne. Pracownicy CNP KPES uczestniczą w programie naukowo-technicznym Związku Białorusi i Rosji *Opracowanie technologii innowacyjnych geograficznych i genomowych identyfikacji osób i indywidualnych cech człowieka wykorzystując wyniki badań puli genowej regionów Państwa Związkowego* (identyfikacja DNA). Aktualnymi dla urzędu są również opracowania innowacji oraz stworzenie krajowych

zamienników importowanych projektów i rozwiązań pt. *Technologie naukowe i technika 2016-2020*, częścią tego projektu jest zadanie nt. *Zastępy importowanych narzędzi diagnostycznych i biologicznych 2020*, w którym CNP KPES wykonuje część badań naukowych.

Trzeba przyznać, że wymienione przedsięwzięcia nie wyczerpują pełnego przeglądu kierunków badawczych pracowników CNP KPES w różnych dziedzinach ekspertyzy sądowej i kryminalistyki. Nie jest możliwe, by w pojedynczym komunikacie przedstawić wszystkie kierunki działalności naukowej instytucji, ocenić formy i metody pracy, dokonać analizy poziomu zabezpieczenia naukowego dla poszczególnych kierunków ekspertyzy sądowej, przedstawić system aprobacji i wdrażania wyników do praktyki biegłych, określić całkowity wkład do działalności wymiaru sprawiedliwości w ogóle.

Jednocześnie, podsumowując wyniki działalności naukowo-praktycznej i metodologicznej CNP KPES w ciągu dwóch lat należy odnotować następujące. Jako osobne wydania drukiem ukazały się 22 publikacje (instrukcje metodologiczne i zalecenia, listy informacyjno-metodologiczne, słowniki), 5 seryjnych monografii zbiorowych, 2 tomy zbiorowe materiałów konferencji. Opracowano 2 projekty kodeksów technicznych, projekt standardu państwowego RB, przygotowano i opublikowano ponad 250 artykułów, tez i referatów podczas krajowych i międzynarodowych konferencji, naukowo-praktycznych i metodologicznych warsztatów. W 2014 r. uzyskano patent *Sposób obniżenia prędkości ruchu środków transportu na niebezpiecznym odcinku drogi*, w 2015 r. zgłoszono wniosek o wynalazku (patent) *Sposób oraz test system w celu identyfikacji porody jeleni i ich odróżnienie od innych zwierząt parzystokopytnych*. W pracę ekspertów Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych RB i jego urzędy regionalne wdrażane są wyniki, zawarte w 22 nowych opracowaniach naukowo-metodologicznych (rozpatrzone podczas rady naukowo-metodologicznej resortu, zaakceptowane i zalecane do stosowania podczas ekspertyz sądowych i badań, włączone do Rejestru metodologii sądowo-eksperskich oraz innych materiałów metodologicznych⁶). Uaktualnione i zatwierdzone do użytku w praktyce eksperckiej jeszcze 22 studia metodologiczne CNP KPES, opracowane w ciągu 2009-2013 lat. Sporządzono i uaktualniono 7 zasobów informacyjnych w celu wykorzystania przez ekspertów sądowych, którzy zostali zarejestrowani w krajowym rejestrze naukowo-inżynierskiego unitarnego przedsiębiorstwa Instytutu zastosowanie systemów

---

⁶ W 2014 roku w Komitecie Państwowym Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś utworzono i funkcjonuje lokalny Rejestr metodologii sądowo-eksperskich oraz innych materiałów metodologicznych. Według stanu na 1.06.2016 roku Rejestr zawiera 153 materiały metodologiczne, zalecane do wykorzystania w praktyce ekspertów.

informatycznych⁷. W 2015 – pierwszej połowie 2016 r. dokonano ponad 150 ekspertyz sądowych i badań (w tym także: ekspertyza lingwistyczna, ekspertyza DNA zwierząt, ekspertyza botaniczna).

Po wynikach dwuletniej pracy Centrum zajmuje 18 miejsce w rankingu resortowych organizacji naukowych Republiki Białorusi według indeksu Hirscha (na listę rankingową wciągnięto 175 instytucji różnych wydziałów podporządkowanych). W celu zabezpieczenia pracy ekspertów wynikami badań naukowych, wymianą literatury naukowej, metodologicznej, prawniczej i technicznej, niezbędnymi dokumentami oraz informacją w CNP KPES funkcjonuje własna biblioteka naukowo-techniczna. Zasoby biblioteczne liczą około 18 000 egzemplarzy.

CNP KPES wydaje czasopismo „Pytania kryminologii, kryminalistyki i ekspertyzy sądowej”, które znajduje się na Liście czasopism naukowych przeznaczonych dla publikacji badań dysercyjnych w dziedzinie specjalności Prawo: 12.00.08 (prawo karne, kryminologia i egzekwowanie prawa karnego); 12.00.09 (postępowanie karne); 12.00.12 (kryminalistyki, medycyna sądowa, inne działania eksperckie, działalność śledcza i dochodzeniowa). Zgodnie z planem wydawniczym periodyków resortowych CNP KPES corocznie przygotowuje do druku publikacje metodycznej, informacyjnej oraz edukacyjnej literatury.

CNP KPES jest sekretariatem (organem pomocniczym) narodowego komitetu technicznego w zakresie standaryzacji pod nazwą *Działalność sądowo-eksperska oraz technika kryminalistyczna*, zabezpiecza działalność Rady Naukowo-Technicznej Komitetu Państwowego oraz Naukowo-Metodologicznej Rady Międzyresortowej w dziedzinie działalności sądowo-eksperskiej, prowadzi lokalne Rejestr metodologii sądowo-eksperskich oraz innych materiałów metodologicznych Komitetu Państwowego, a także Rejestr wyników naukowej i naukowo-technicznej działalności oraz praw na nie.

Pracownicy naukowcy CNP KPES aktywnie rozwijają i stale podtrzymują współpracę z podobnymi organizacjami tak w Białorusi, jak i za jej granicami. Na dzień dzisiejszy zawarto umowy z instytucjami naukowymi, edukacyjnymi, naukowymi i praktycznymi, w tym także międzynarodowymi. Np., w pierwszej połowie 2016 r. w celu nawiązania długoterminowej współpracy w zakresie prac naukowo-badawczych w dziedzinie ekspertyzy sądowej zawarto 2 umowy o współpracy naukowo-technicznej.

Wyżej wymienione działania CNP KPES w latach 2015-2016 wskazują na wysoki potencjał instytucji badawczej oraz perspektywy dalszego jej rozwoju. Działalność naukowo-badawcza, metodologiczna, praktyczna, wykonywana przez pracowników urzędu jest zgodna

---

⁷ Zasoby informacyjne CNP KPES można poznać na stronie internetowej: http://infores.mpt.gov.by/ir/database/view_author.php?id=7421.

ze światowymi trendami rozwoju ekspertyzy sądowej, sprzyja wzmocnieniu bezpieczeństwa narodowego, ukierunkowana jest na zabezpieczenie potrzeb wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania, pozwala osiągnąć znaczące efekty socjalne, ponieważ ma na celu poprawę funkcjonowania instytucji państwowych oraz podniesienia jakości życia ludności.

Jednocześnie, wydaje nam się, że dla kompletnego rozwiązania bieżących problemów ekspertyzy sądowej i kryminalistyki, rozwiązania aktualnych zagadnień naukowego zabezpieczenia, podniesienia poziomu, ważności i większych perspektyw badań w Republice Białoruś potrzebne jest:

- opracowanie priorytetowych prac naukowych w zakresie badań nowych (kompleksowych) obiektów ekspertyzy sądowej z wykorzystaniem technologicznych innowacyjnych, w tym także z zaangażowaniem kompetentnych specjalistów z innych instytucji naukowych, edukacyjnych i laboratoryjnych;

- ciągle wdrażanie wyników prac naukowo-badawczych w działalność praktyczną biegłych sądowych, uzyskanie informacji zwrotnej od ekspertów, doskonalenie i dopracowanie końcowych wyników;

- współpraca i ciągle umacnianie kontaktów zawodowych z kolegami z innych krajów, w tym także z Europy Zachodniej, wymiana osiągnięć, doświadczeń i wyników działalności naukowej i praktycznej poprzez udział w różnych formach interakcji: warsztatach metodologicznych, konferencjach i sympozjach naukowych, międzynarodowych forach i szkołach, stażach i okrągłych stołach.

Ivan Doda

Svetlana Kritskaja

O GŁÓWNYCH KIERUNKACH DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ, PRAKTYCZNEJ ORAZ ORGANIZACYJNEJ CENTRUM NAUKOWO- PRAKTYCZNEGO KOMITETU PAŃSTWOWEGO EKSPERTYZ SĄDOWYCH RB

W artykule przedstawiono główne kierunki działalności instytucji państwowej Centrum Naukowo-Praktycznego Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych Republiki Białoruś, związane z naukowo-praktycznym oraz metodologicznym zabezpieczeniem dokonania ekspertyz sądowych. Zaprezentowano szczegółowy przegląd tematów fundamentalnych i stosowanych badań, nad którymi pracuje placówka w dziedzinie ekspertyz sądowych (zgodnie z rocznymi planami tematycznymi w latach 2015–2016), dokonano analizy udziału w państwowych programach badań naukowych w latach 2016–2020 w dziedzinie ekspertyzy sądowej. Przedstawiono oczekiwane wyniki prac naukowo-badawczych w zakresie kryminalistyki oraz innych rodzajów ekspertyz, poinformowano o aprobacie niektórych wyników badań naukowych, realizacji wdrażania nowych metod oraz efektywnych technologiach zgodnie z zapotrzebowaniami ekspertów praktyków, a także innych aspektach działalności pracowników centrum.

Słowa kluczowe: działalność ekspertów sądowych, badania naukowe w dziedzinie ekspertyzy sądowej, aprobata oraz wdrażanie wyników badań naukowych.

e-mail: doda@sudexpertiza.by, npc@sudexpertiza.by

www.sudexpertiza.by

+37517 2130374, +37517 3086192 (fax)

ul. Kalwaryjskaja, 43 Republika Białoruś 220073 Mińsk

Centrum Naukowo-Praktyczne Komitetu Państwowego Ekspertyz Sądowych
Republiki Białoruś

Ivan Doda

Svetlana Kritskaja

**ON THE MAIN DIRECTIONS OF SCIENTIFIC, PRACTICAL AND
ORGANIZATIONAL ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CENTER OF THE STATE FORENSIC EXAMINATION COMMITTEE OF THE
REPUBLIC OF BELARUS**

This article presents major directions of the activities of the State Institution «Scientific and Practical Center of the State Forensic Examination Committee of the Republic of Belarus», related to the scientific and practical, as well as methodological support of forensic activities. It provides a detailed review of the target themes of fundamental and applied research in the field of forensic examination, performed by the institution in accordance with the annual thematic plans for 2015-2016 years. Participation in state programs of scientific research, identified as a priority in the sphere of forensic examination for 2016-2020 years, is also analyzed. The article presents the expected outputs of scientific research on criminalistic and other types of forensic examinations, informs about the testing of selected results of scientific studies, pursuance of the process of implementation of new methods and effective technologies into practice in accordance with the necessities of forensic practitioners. Other aspects of the work of the institution are also covered.

Keywords: forensic activity, research in the field of forensic examination, testing and implementation of the results.

e-mail: doda@sudexpertiza.by, npc@sudexpertiza.by

www.sudexpertiza.by

+37517 2130374, +37517 3086192 (fax)

43, Kalvarijskaya str. Republic of Belarus 220073 Minsk

State Institution «Scientific and Practical Center of the State Committee of Forensic Examination of the Republic of Belarus».